

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД

**“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

МАТЕРІАЛИ

**V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених
“КОНЦЕПТИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА”**

(Одеса, 25-26 травня 2023 року)

Одеса -2023

УДК: 1:403:316.6(08)

К 65 Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства //
Матеріали V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» (Одеса, 25-26 травня 2023 р.) 175 с.

Рецензенти:

Єременко Олександр Михайлович – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного університету «Одеська юридична академія»

Пальчинська Мар'яна Вікторівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та лінгводидактики Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку

Збірник матеріалів V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» вміщує матеріали, які досліджують соціокультурні засади трансформацій ціннісної сфери життєдіяльності суспільства, аналізують соціокультурні трансформації молодіжного соціуму, показують соціокультурні трансформації освітнього середовища та розкривають проблемні моменти культури бізнесу в умовах соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства, а також розглядають синергетику як самоорганізаційну систему у суспільстві, що трансформується. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

3. Оранюк Б. Ю. Вікові особливості підлітків у контексті формування інформаційної культури в мережевому спілкуванні. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 1(55). С. 283-293.

Чумак Єгор Олександрович - студент III курсу спеціальності філософія, соціально-гуманітарного факультету Державного закладу "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського"

Врайт Галина Яківна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

КОНЦЕПЦІЯ НАУКОВИХ РЕВОЛЮЦІЙ ТОМАСА КУНА

Прогрес науки і техніки у ХХ столітті висунув перед методологією та історією науки актуальну проблему аналізу природи та структури тих корінних, якісних змін наукового знання, які прийнято вважати революційними. До вирішення проблеми закономірності наукового розвитку зверталось багато мислителів та письменників різних епох та різних філософських й літературних спрямувань. Одним з них був Томас Кун, який запропонував оригінальну концепцію наукового прогресу.

Томас Кун - американський історик і філософ науки. Найвідомішою працею Томаса Куна стала книга "Структура наукових революцій", написана в 1962 році. У ній автор викладає власну точку зору стосовно розвитку науки. Кун критикує позицію позитивістів, які зводять поняття наукового розвитку до простого накопичення знань, і у своїй книзі протиставляє їй свою концепцію розвитку науки через періодичні революції.

Теорія Куна полягає в наступному: періоди спокійного розвитку змінюються кризою, яка може вирішитися революцією, що замінює панівну парадигму. У своїй книзі Кун дає наступне визначення поняттю "парадигма": "Під парадигмами я маю на увазі визнані всіма наукові досягнення, що протягом певного часу дають модель постановки проблем і їхніх розв'язок науковому співтовариству." [1, с. 9].

Допарадигмальний період у розвитку науки характеризується наявністю великої кількості шкіл і різних напрямків. Кожна школа по-своєму пояснює різні явища і факти, що лежать в руслі конкретної науки, причому в основі цих інтерпретацій можуть перебувати різні методологічні та філософські передумови. Вчені свою працю адресували не до своїх колег, а скоріше до

опонентів з інших шкіл в даній області досліджень і до всякого, хто зацікавиться предметом їх дослідження.

Допарадигмальний період, на думку Куна, характерний для зародження будь-якої науки. Ситуація, описана вище, типова в розвитку кожної науки, перш ніж ця наука виробить свою першу, всіма визнану теорію разом з методологією досліджень - те, що Кун називає парадигмою.

На зміну допарадигмальній науці приходить зріла наука. Зріла наука характеризується тим, що в даний момент в ній існує не більше однієї загальноприйнятої парадигми.

Початкові розбіжності, характерні для ранніх стадій розвитку науки, з появою загальних теоретичних і методологічних передумов і принципів поступово зникають, спочатку в досить значній мірі, а потім і остаточно.

Зріла наука в своєму розвитку послідовно проходить кілька етапів. Період нормальної науки змінюється періодом кризи, який або вирішується методами нормальної науки, або призводить до наукової революції, яка замінює парадигму.

З повною або частковою заміною парадигми знову настає період нормальної науки. Згідно з концепцією Куна, розвиток науки йде не шляхом плавного нарощування нових знань на старі, а через зміну провідних уявлень - через періодичні наукові революції.

"Нормальною наукою" Кун називає дослідження, що міцно спирається на одне або кілька попередніх наукових досягнень, які протягом деякого часу визнаються певним науковим співтовариством в якості основи для розвитку, тобто це дослідження в рамках парадигми і спрямоване на підтримку цієї парадигми. Нормальна наука не ставить собі за мету створення нової теорії, а розробляє ті явища і теорії, існування яких парадигма свідомо передбачає.

Усвідомлення різниці між нововиявленими фактами та теорією призводить до аномалії. Аномалія з'являється тільки на тлі парадигми. Чим більш точна і розвинена парадигма, тим більш чутливим індикатором вона виступає при виявленні аномалії, що тим самим призводить до зміни в парадигмі. Усвідомлення аномалії відкриває період, коли парадигмальні теорії пристосовуються до нових обставин до тих пір, поки аномалія не стає очікуваною.

Будь-яка криза починається з сумніву в існуючій парадигмі і подальшого розхитування правил дослідження в рамках нормальної науки. Оперуючи тим самим, що й раніше, набором даних і поміщаючи їх у систему нових зв'язків, наукова спільнота змушена маневрувати [2, с. 678]. Всі кризи закінчуються одним з двох можливих результатів. При першому нормальна наука доводить свою здатність вирішувати кризові проблеми, незважаючи на очевидний кінець існуючої парадигми. Або можливий другий випадок, коли криза вирішується з виникненням нової теорії для пояснення аномалій і подальшою боротьбою за її

прийняття в якості парадигми. Цей останній спосіб завершення кризи Кун і називає науковою революцією.

Усвідомлення кризи в науці становить передумову революції. Наукова революція, на відміну від періоду поступового накопичення знань, розглядається як некумулятивний епізод розвитку науки, під час якого стара парадигма замінюється повністю або частково новою парадигмою, несумісною зі старою.

Як наслідок наукової революції змінюється погляд вчених на світ. В якомусь сенсі можна сказати, що в результаті такої революції вчений виявляється в іншому світі, який різко відрізняється від колишнього. У ході наукової революції відбувається такий процес, як зміна понятійної мережі, через яку вчені розглядали світ. Зміна такої мережі викликає необхідність зміни методологічних правил [3]. Це відбувається внаслідок того, що вчені бачать вимір своїх досліджень виключно крізь призму тої чи іншої парадигми. Таким чином Томас Кун описав науку як історично мінливе явище [4, с. 228].

На противагу позитивістській позиції в центрі уваги Куна не аналіз готових структур наукового знання, а розкриття механізму розвитку науки, тобто, по суті, дослідження руху наукового знання. На відміну від широко поширеного кумулятивного погляду на науку, Кун не вважає, що наука розвивається шляхом нарощування знання. У його теорії накопичення знань допускається лише на стадії нормальної науки.

На сьогоднішній день книга Т. Куна "Структура наукових революцій" має неоднозначний статус з приводу її нонконформізму та опозиції по відношенню до позитивістського підходу розуміння науки. Однак не зважаючи на це, вона як і раніше залишається одним з найбільш відомих та цікавих творів, який має велику вагу в анналах філософії науки. Кун був одним з найбільш неоднозначних мислителів, що допомагає пояснити, чому його досі інтерпретують різними і навіть суперечливими способами. Його погляд на науку став постійною частиною репертуару істориків, філософів і людей, що займаються науковими дослідженнями в цілому. Значний інтерес до творчості Томаса Куна також обумовлений поширенням в наш час такого літературного жанру як популяризація науки.

Список використаних джерел:

1. Кун Т. Структура наукових революцій; пер. з англ. О. Васильєва. Київ: Port-Royal, 2001. 228 с.

2. Антисери Д., Реале Дж. Западная философия от истоков до наших дней. От романтизма до наших дней (4) / пер. с итал. С. Мальцевой. Санкт-Петербург: Издательство Пневма, 2003. 688 с.

3. Концепція наукових революцій Т. Куна. Веб-сайт. URL: <https://studfile.net/preview/9746849/page:34>. (дата звернення: 27.04.2023).

4. Петрушенко В. Філософія (вступ до курсу, історія світової та української філософії, фундаментальні проблеми сучасної філософії): навч. посібник. 2-ге вид., випр. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. 596 с.

Щербина Єлизавета Володимирівна – студентка 3 курсу, спеціальність 033 Філософія, соціально-гуманітарний факультет, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Виноградова Наталія Михайлівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського»

ІДЕЯ ДИЯВОЛА В ЛЕГЕНДАХ І ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Етимологія. Сучасне англійське слово *devil* походить від середньоанглійського *devel* і, своєю чергою, давньоанглійського *dēofol*, і являє собою раннє германське запозичення латинського *diabolus*. Латинський термін походить від грецького *διάβολος* (*diábolos*, "наклепник"), від *διαβάλλειν* (*diabállein*, "наклепницьки"), від *διά* *diá*, ("впоперек, крізь") та *βάλλειν* (*bállein*, "жбурляти"), що, імовірно, споріднено із санскритським *gurate* ("він піднімає").

Ідея диявола. Диявол (застар. диявол, церк.-слав. дїаволь ← др.-грец. *διάβολος* "наклепник") - релігійно-міфологічний персонаж: верховний демон зла; володар пекла; підбурювач людей до скоєння гріха, персоніфіковане абсолютне зло.

В іудаїзмі та християнстві також відомий як Сатана, Люцифер, Вельзевул, Мефістофель, Воланд; в ісламі - Ібліс. У слов'янській традиції молодший за диявола - чорт і йому підпорядковуються біси; в англійській і німецькій мові біс - синонім диявола, в ісламі молодші дияволи називаються шайтани. У християнстві диявол найбільш відомий під ім'ям Сатани.

Усім відомий поетичний міф про обурення і падіння ангелів. Цей міф нав'язав Данте кілька віршів - з-поміж найпрекрасніших у "Пеклі", а Мільтону - незабутній епізод "Втраченого Раю". У християнстві міф цей різними отцями і вчителями церкви по-різному викладався і забарвлювався. Тим часом під ним немає рішуче жодного іншого підґрунтя, окрім тлумачення одного вірша в Ісаї та кількох досить темних місць у Новому Заповіті. У чому полягала точна причина до бунту духів проти свого Творця, легенди пояснюють схоже в загальній психології міфу і дуже по-різному в докладному мотивуванні. В одному із загальновідомих місць Корану йдеться про те, що ангелам було наказано схилитися перед Адамом, намісником Аллага на землі, але Ебліс